

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS
ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ
ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER EDUCATION OF EASTERN
AND CENTRAL EUROPE IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallyay Katalin*

„RIK-U” Kft.
Ungvár
2019

УДК (ЕТО): 061.3(477.87)

K– 93

A kiadvány a 2019. március 28–29-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszéke által rendezett *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlege és Pedagógia és Pszichológia Tanszéke
közreműködésével.

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallay Katalin*

Korrektúra: *Grica-Varcaba Ildikó, Lőrincz Marianna, Kordonec Olekszandr*

Tördelés: *Tótin Viktória, Dobos Sándor*

Borítóterv: *Dobos Sándor*

A borítón a Pedagógia és Pszichológia Tanszék tanító és óvodapedagógia szakos hallgatói láthatók. A felvételeket Csopák Éva és Espán Margaréta a tanszék rendezvényein készítette.

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos rendezvényt és a kiadvány megjelenését támogatta:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7692-33-0

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2019

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

ТОВ «РІК-У»
Ужгород
2019

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з
кафедрою педагогіки та психології Закарпатського угорського
інституту ім. Ференца Ракоці II

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець*

Верстка: *Вікторія Товтін, Олександр Добош*

Обкладинка: *Олександр Добош*

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Р. II*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк збірника здійснено за підтримки:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Станішевський Євген Вікторович

ISBN 978-617-7692-33-0

© Автори, 2019

© Редактори, 2019

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER
EDUCATION OF EASTERN AND CENTRAL EUROPE
IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS**

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriljuk,
Éva Hutterer and Katalin Pally*

”RIK-U” LLC
Uzhhorod
2019

УДК (UDC): 061.3(477.87)
К– 93

The publication contains the materials of the international academic conference “Challenges of the 21st century in the field of secondary and higher education of Eastern and Central Europe in light of educational reforms” held on 28–29 March, 2019 in Berehove. The academic event was organized by the Department of Pedagogy and Psychology of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with
the Department of Pedagogy and Psychology

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriľjuk,
Éva Hutterer and Katalin Pallay*

Proof-reading: *Ildikó Grica-Varcaba, Marianna Lőrincz, Olekszandr Kordonec*

Makeup: *Viktória Tótin, Sándor Dobos*

Cover design: *Sándor Dobos*

The book cover features students of the Department of Pedagogy and Psychology. The photographs of extra-curricular activities were taken by Éva Csopák and Margaréta Espán.

Universal Decimal Classification (UDC): *The Apáczai Csere János Library of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

Authors are responsible for the content of research papers.

The international academic conference and the publication of studies sponsored by:

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
88000 Uzhhorod, Gagarin Street, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7692-33-0

© Authors, 2019

© Editors, 2019

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

TARTALOM

Baracsi Ágnes: PÁLYAKEZDÉS A „FEKETE PEDAGÓGIA” ÁRNYÉKÁBAN.....	21
Berghauer-Olasz Emőke: A KINETIKUS ISKOLARAJZ MINT KÖZÖSSÉGEK REJTETT KAPCSOLATAINAK FELTÁ- RÓ MÓDSZERE.....	31
Bida Olena: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A PE- DAGÓGUSKÉPZÉS FOLYAMATÁBAN.....	41
Cséke Katalin: ROMA TANULÓK HELYZETÉNEK TANÁRI PERCEPCIÓI	47
Csoóri Zsófia: A PEDAGÓGUSKÉPZÉS FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOS SÁGAI KÁRPÁTALJÁN A XVIII. SZÁZAD VÉGE ÉS A XX. SZÁZAD ELSŐ FELE KÖZÖTT A LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN.....	57
Csopák Éva: AZ ALTRUIZMUS MEGJELENÉSE ÓVODÁS- KORÚ GYERMEKEK KÖRÉBEN	65
Dzsanda Galina: AZ UKRÁNNYELV-TANÍTÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI A NEMZETISÉGI KISEBBSÉGI ISKO- LÁK KÉTNYELVŰ KÖZEGÉBEN.....	77
Fónai Mihály: OSZTÁLYTERMI BEFOGADÁS ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY.....	85
Gonda Zsuzsa: DIGITÁLIS SZÖVEGFELDOLGOZÁS A MA- GYARTANÁRKÉPZÉSBEN	93
Greba Ildikó – Knobloch Beáta: AZ INKLUZÍV OKTATÁS FEJLŐDÉSE UKRAJNÁBAN.....	103
Hnatik Katalin: A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANU- LÁSÁNAK LEHETSÉGES BUKTATÓI NYELVTANU- LÓI SZEMMEL	111
Hollósi Hajnalka Zsuzsanna: SZEMÉLYRE SZABOTT DIF- FERENCIÁLÁS AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN A LEMORZSOLÓDÁS ELLEN	119
Hollósi M. Cecília: A FŐISKOLÁSOK MENTÁLHIGIÉNÉS MEGSEGÍTÉSE PSZICHOLÓGIAI ESZKÖZÖKKEL.....	127
Horváth Kinga: A FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁ- SOK A PÁLYAORIENTÁCIÓ MEGKÖZELÍTÉSÉBŐL.....	135

Horváth Kinga – Tóth Péter: PEDAGÓGUSHALLGATÓK NÉZETE AZ IDEÁLIS TANÁRI INTERAKCIÓS STÍLUSRÓL EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN	159
Huszi Ilona: A MEGFIGYELÉS MINT IRÁNYÍTOTT TEVÉKENYSÉG ALKALMAZÁSA AZ ANGOLTANÁRKÉPZÉSBEN	171
Juhász Valéria: A SIGHT WORD OLVASÁSTANÍTÓ MÓDSZER ALKALMAZHATÓSÁGA A MAGYAR OLVASÁSFEJLESZTÉSBEN	179
Kirdan Alexander: GAZDASÁGI SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉNEK RENDSZERE LENGYELORSZÁGI ÉS UKRAJNAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ALAPJÁN	189
Kiss Julianna: AZ UKRAJNAI MŰVÉSZETOKTATÁS AZ OKTATÁSI TÖRVÉNYEK TÜKRÉBEN KURRIKULÁRIS ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS SZÍNTEREKEN	193
Koncz Tímea: AZ ÓVODÁSOK ERKÖLCSI NEVELÉSE AZ IRODALOM ESZKÖZEIVEL.....	203
Kóré Dóra – Atroscsenko Tatjana: A LEENDŐ PEDAGÓGUS SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSE MULTIKULTURÁLIS FELSŐOKTATÁSI KÖRNYEZETBEN	213
Kucsaj Tatjana – Kucsaj Olekszandr: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA A SZAKMAI TEVÉKENYSÉGRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSBEN	219
Kuzminszkij Anatolij: AZ ÖNMENEDZSELÉS SZEREPE A SEGÍTŐ HIVATÁSBAN MINT A PSZICHOSZOMATIKUS KIÉGÉS MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZE.....	223
Lebovics Viktória: TARASZ SEVCSENKO <i>ÁLOM</i> C. MŰVÉRŐL EGY KICSIT MÁSKÉNT	233
Margitics Marianna: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA AZ OKTATÁSBAN	241
Márton Sára: TKO1114	247
Molnár Ferenc: A BEREGI FŐESPERESI KERÜLET GÖRÖGKATOLIKUS NÉPISKOLÁINAK OKTATÁSI HELYZETE AZ 1840-ES ÉVEKBEN.....	255

Mónus Ferenc: MERRE TOVÁBB CIVILIZÁCIÓ? – A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS HANGSÚLYAI A XXI. SZÁZAD KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSÁBAN	265
Nagy Edit: A MUNKÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ DISTRESSZ JELENTŐSÉGE ÉS KÖVETKEZMÉNYEI	275
Nagy György: AZ ISMERETEK HATÉKONY KÖZVETÍTÉSE KÖRNYEZETISMERET-ÓRÁN	285
Nagy Melinda – Strédl Terézia – Szarka László – Zahatňanská Mária – Poráčová Janka: TOLERANCIA ÉS TOLERANCIÁRA VALÓ NEVELÉS A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	295
Nárai Márta: FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZEREPE A FIATALOK TÁRSADALMI ÉRZÉKENYÍTÉSÉBEN	305
Orosz Ildikó: A FORMÁLIS ÉS NONFORMÁLIS TANULÁSI TEVÉKENYSÉG KIEGYENSÚLYOZOTT ÖSSZEANGOLÁSA A FELNŐTTKÉPZÉSBEN	315
Pallay Katalin: A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG AZ UKRÁN OKTATÁSPOLITIKA ÚTVESZTŐJÉBEN	321
Pallay Mária: NEMEK KÖZÖTTI BÉREGYENLŐTLENSÉG: A PÁLYAVÁLASZTÁS MINT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ	333
Pávlovics Judit: A KORAI IDEGENNYELV-OKTATÁS TARTALMÁNAK ALAKULÁSA A XX. SZÁZAD VÉGÉN ÉS A XXI. SZÁZAD ELEJÉN	343
Pillar Granville: ESETTANULMÁNY: EMPIRIKUS VIZSGÁLAT AZ INTEGRÁLT MULTISZENZOROS INPUT HATÁSAIRÓL A NYELVFEJLESZTÉSRE	353
Sejko Anasztázia: A PEDAGÓGIAI PROGNOZIS TECHNOLOGIÁJA A FELSŐFOKÚ EGÉSZSÉGÜGYI OKTATÁSBAN	367
Simon Gabriella: A KEZDŐ PEDAGÓGUSOK MENTORI TÁMOGATÁSÁNAK HUMANISZTIKUS MODELLJE	373
Szilágyi Iván – Marinec Nagyija: A DEMOKRATIKUS OKTATÁSMENEDZSMENT MODELLJEI A VILÁG VEZETŐ ORSZÁGAIBAN	401
Szilágyi László: A NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK MINT MÓDSZER ALKALMAZÁSA AZ IDEGENNYELVTANULÁSBAN ÉS -TANÍTÁSBAN	409

Szontágh Pál Iván: PEDAGÓGUSJELÖLTEK ÁLTAL VÁLTOTT ÉS KÖVETETT ETIKAI ÉRTÉKEK	419
Taskovics Okszana: ONLINE CSOPORTOK SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN	429
Tokai Dalma: TEHETSÉGEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE.....	437
Török Tamás: A PEDAGÓGIAI GYAKORLAT A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	447
Vizáver Árpád: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A HALLGATÓK SPORTBAN ELÉRT EREDMÉNYESSÉGÉNEK NÖVELÉSÉVEL	455
Zorocskina Tatjana: A SZAKEMBERKÉPZÉS RENDSZERE NAGY-BRITANNIÁBAN	461
A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA MESTERKÉPZÉSÉBEN RÉSZT VEVŐ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓINAK A PUBLIKÁCIÓI	465
Bábel Zsuzsanna: A MAGZAT ELVESZTÉSE MINT KRÍZISHELYZET.....	467
Fekete Evelin: AZ ÓVODÁS GYERMEK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE MESÉKKEL	475
Hete Klára Annabella: A SZOCIALIZÁCIÓ ÉS ALKALMAZKODÁS MÉRFÖLDKÖVEI AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK ÉLETÉBEN	485
Mészáros Renáta: KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS KAMASZOK KÖRÉBEN	493
Mitro Livia Etelka: TÁRSAS KAPCSOLATOK KISISKOLÁSKORBAN	503
Molnár-Hrábcsák Éva: JÁTSSZ VELEM! BÁBKÉSZÍTÉS, BÁBOZÁS 1. OSZTÁLYOS GYEREKEKKEL ÉS SZÜLEIKKEL	515
Nagy Nikoletta: A TANÓRAI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS AZ ALKALMAZOTT MUNKAFORMA ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATBAN	525

ЗМІСТ

Борочі Агнеш: ШЛЯХ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В ТІНІ «ЧОРНОЇ ПЕДАГОГІКИ».....	21
Бергхауер-Олас Емьовке: МОЖЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МЕТОДОМ КІНЕТИЧНОГО ШКІЛЬНОГО МАЛЮНКУ	31
Біда Олена: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
Чейке Катерина: СТАНОВИЩЕ РОМСЬКИХ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРЦЕПЦІЇ.....	47
Човрій Софія: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ НА ЗАКАРПАТТІ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ОСНОВІ АРХІВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	57
Чопак Єва: ФОРМИ ПРОЯВУ АЛЬТРУЇЗМУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	65
Джанда Галина: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ	77
Фонаі Мігаль: ВКЛЮЧЕННЯ ДО СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ.....	85
Гонда Жужа: ОБРОБКА ЦИФРОВОГО ТЕКСТУ У ПІДГОТОВЦІ УГОРСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ.....	93
Греба Ілдіко – Кноблех Беата: РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	103
Гнатик Катерина: МОЖЛИВІ НЕДОЛІКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИВЧЕННЯМ УГОРСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ОЧИМА ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	111
Голлоші Гойнолка Жужанна: ОСОБИСТІСНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ, СПРЯМОВАНА ПРОТИ «ВІДСІВУ» В ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	119
Голлоші М. Цецилія: МЕНТАЛЬНА ГІГІЄНА СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	127
Горват Кінга: ВИКЛИКИ ПЕРЕД АБІТУРІЄНТАМИ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	135

Горват Кінга – Товт Петер: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ НА ІДЕАЛЬНІ ІНТЕРАКЦІЙНІ МОДЕЛІ ВИКЛАДАЧІВ	159
Густі Ілона: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК КЕРОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ	171
Югас Валерія: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ SIGHT WORD У РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	179
Кірдан Олександр: ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	189
Кіш Юліанна: ШКІЛЬНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ У ДЗЕРКАЛІ ЗАКОНІВ ПРО ОСВІТУ.....	193
Конц Тімея: МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ	203
Коврей Дора – Агрощенко Тетяна: ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	213
Кучай Тетяна – Кучай Олександр: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	219
Кузьмінський Анатолій: РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ЯК ЗАСІБ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНОМУ ВИГОРАННЮ.....	223
Лебович Вікторія: ПРО ПОЕМУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «СОН» ІНАКШЕ.....	233
Маргітич Маріанна: ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ	241
Мартон Шара: ТКО1114.....	247
Молнар Федір: ОСВІТНЄ СТАНОВИЩЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ БЕРЕЗЬКОГО АРХІДІЯКОНСЬКОГО ОКРУГУ У 1840-Х РОКАХ	255

Монуш Ференц: ЦИВІЛІЗАЦІЯ – ЯК ДАЛІ? ПОСЛІДОВ- НІСТЬ У ВИХОВАННІ СТАЛОСТІ В СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ОСВІТІ У ХХІ СТОЛІТТІ.....	265
Надь Едіт: ЗНАЧЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДИСТРЕСУ У РОБОТІ .	275
Надь Дьєрдь: ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗНАЇНЬ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	285
Надь Мелінда – Штрелл Терезія – Сорко Ласло – Захатнянсь- ка Марія – Порачова Янка: ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ВИ- ХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПІД- ГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ	295
Нарої Марта: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ МОЛОДІ.....	305
Орос Ільдико: ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ ФОРМАЛЬ- НИХ І НЕФОРМАЛЬНИХ ПЕРІОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ.....	315
Поллої Каталін: ЗАКАРПАТСЬКІ УГОРЦІ В ЛАБІРИНТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	321
Полої Марія: ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ОПЛАТІ ПРАЦІ: ВИБІР КАР'ЄРИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ	333
Павлович Юдіта: ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ РАННЬОЇ ІН- ШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	343
Піллар Гренвілл: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВВІД- НОГО ІНТЕГРАТИВНОГО МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МОВИ	353
Шейко Анастасія: ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНО- ЗУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	367
Шімон Габрієлла: ГУМАНІСТИЧНА МОДЕЛЬ МЕНТОР- СЬКОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКІВЦІВ	373
Силадій Іван – Маринець Надія: ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕ- МОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В ПРО- ВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	401
Сіладі Василь: ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЙ ОВОЛО- ДІННЯ ІНШОМОВНОЮ ЛЕКСИКОЮ ЯК МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	409

Сонтаг Пал Іван: ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ КАНДИДАТІВ У ВЧИТЕЛІ	419
Ташкович Оксана: РОЛЬ ОН-ЛАЙН ГРУП У ВИКЛАДАННІ МОВИ	429
Токаї Далма: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	437
Терек Томаш: ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА НА ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ.....	447
Візавер Арпад: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	455
Зорочкіна Тетяна: СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	461
ПУБЛІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ П.....	465
Бабел Жужанна: ВТРАТА ВАГІТНОСТІ ЯК ЖИТТЄВА КРИЗОВА СИТУАЦІЯ	467
Фекете Евелін: КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОШКІЛЬНИКА	475
Гете Клара Аннабелла: ПЕРІОДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ У ЖИТТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	485
Мейсарош Рената: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКІВ	493
Митро Лівія-Етелка: СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	503
Молнар Грабчак Єва: ГРАЙСЯ ЗІ МНОЮ! ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ЛЯЛЬОК З ДІТЬМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ У ПЕРШОМУ КЛАСІ	515
Надь Ніколетта: ВИВЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ КОМУНІКАЦІЄЮ ТА ІНШИМИ ФОРМАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС УРОКУ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	525

CONTENT

Baracsi, Ágnes: GRADUATES IN THE SHADOW OF „BLACK PEDAGOGY”	21
Berghauer-Olasz, Emőke: KINETIC SCHOOL DRAWING AS A METHOD OF REVEALING HIDDEN SOCIAL RELATIONSHIPS.....	31
Bida, Olena: TRAINING FUTURE PROFESSIONALS FOR HEALTH SAVING ACTIVITIES	41
Cséke, Katalin: THE TEACHERS’ PERCEPTIONS OF THE SITUATION OF ROMA STUDENTS.....	47
Csoóri, Zsófia: PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRANSCARPATHIA IN LATE 18 TH – THE FIRST HALF OF 20 TH CENTURY IN THE CONTEXT OF ARCHIVE SOURCES	57
Csopák, Éva: ALTRUISM DISPLAY AMONG PRESCHOOL CHILDREN.....	65
Dzsanda, Galina: CURRENT PROBLEMS OF UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING IN ETHNIC MINORITY SCHOOLS IN THE CONTEXT OF BILINGUALISM	77
Fónai, Mihály: INCLUSION IN THE CLASSROOM AND SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS	85
Gonda, Zsuzsa: DIGITAL ADAPTATION OF TEXTS IN HUNGARIAN TEACHER TRAINING.....	93
Greba, Ildikó – Knobloch, Beáta: DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE.....	103
Hnatik, Katalin: THE POTENTIAL PITFALLS OF HUNGARIAN AS A FOREIGN LANGUAGE LEARNING	111
Hollósi, Hajnalka Zsuzsanna: PERSONALIZED DIFFERENTIATION IN PRIMARY EDUCATION AGAINST DROP-OUT.....	119
Hollósi M., Cecília: THE ROLE OF MENTALHIGENICS IN THE LIFE OF COLLEGE STUDENTS (OR WHAT CAN A PSYCHOLOGYST DO WHEN NOT TEACHING?).....	127
Horváth, Kinga: THE CHALLENGES FACING HIGHER EDUCATION IN PROFESSIONAL ORIENTATION	135

Horváth, Kinga – Tóth, Péter: FUTURE TEACHERS' VIEWS ON THE INTERACTION STYLE OF AN IDEAL PEDAGOGUE IN THE LIGHT OF AN EMPIRICAL RESEARCH.....	159
Husztí, Ilona: THE APPLICATION OF OBSERVATION AS A FOCUSED ACTIVITY IN ENGLISH TEACHER TRAINING.....	171
Juhász, Valéria: APPLICATION OF THE “SIGHT WORD” READING TEACHING METHOD IN THE READING DEVELOPMENT OF HUNGARIAN PUPILS.....	179
Kirdan, Alexander: PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC SECTOR IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS	189
Kiss, Julianna: ASPECTS OF CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ART EDUCATION IN UKRAINE IN LIGHT OF EDUCATIONAL LAW	193
Koncz, Tímea: CONVENTIONAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS WITH THE HELP OF LITERATURE	203
Kóré, Dóra – Atroschenko, Tetiana: FORMING THE PERSONALITY OF THE FUTURE PEDAGOGUE IN THE MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION.....	213
Kuchai, Tetiana – Kuchai, Oleksandr: PREPARING SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL WORK BY MEANS OF COMPUTER AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....	219
Kuzminskyi, Anatolij: THE ROLE OF SELF-MANAGEMENT OF SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC PROFESSION AS A MEANS OF RESISTANCE TO PSYCHOSOMATIC BURNOUT.....	223
Lebovics, Viktória: ON TARAS SHEVCHENKO'S «COH (DREAM)» IN A DIFFERENT WAY	233
Margitics, Marianna: THE APPLICATION OF ICT IN EDUCATION	241
Márton, Sára: TKO1114	247
Molnár, Ferenc: THE GREEK CATHOLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF MUNKÁCS (MUKACHEVO) EPARCHY IN THE MID-19 TH CENTURY	255

Mónus, Ferenc: WHICH DIRECTION TO FOLLOW, HUMAN CIVILIZATION? – SUSTAINABILITY EDUCATION EMPHASES IN THE PUBLIC AND HIGHER EDUCATION AT THE EARLY 21 TH CENTURY	265
Nagy, Edit: THE SIGNIFICANCE AND CONSEQUENCES OF WORK-RELATED DISTRESS	275
Nagy, György: EFFECTIVE COMMUNICATION OF KNOWLEDGE IN ENVIRONMENTAL EDUCATION.....	285
Nagy, Melinda – Strédl, Terézia – Szarka, László – Zahatňanská, Mária – Poráčová, Janka: TOLERANCE AND TOLERANCE EDUCATION AT FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY.....	295
Nárai, Márta: THE ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SOCIAL SENSITIZATION OF YOUNGSTERS.....	305
Orosz, Ildikó: HARMONIZING LEARNING ACTIVITY OF ADULT POPULATION	315
Pallay, Katalin: TRANSCARPATHIAN HUNGARIANS IN THE MAZE OF UKRAINIAN EDUCATION POLICY	321
Pallay, Mária: REVISITING THE GENDER WAGE GAP: GENDER AND CAREER CHOICE	333
Pávlovics, Judit: EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION CONTENT FORMATION IN UKRAINE AT THE END OF THE 20 TH AND AT THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY	343
Pillar, Granville: AN EMPIRICAL INVESTIGATION INTO THE EFFECTS OF INTEGRAL MULTI-SENSORY INPUT ON LANGUAGE DEVELOPMENT: A CASE STUDY.....	353
Sheyko, Anastasiya: TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL PROGNOSIS IN THE ESTABLISHMENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION	367
Simon, Gabriella: THE HUMANISTIC MODEL OF MENTORING OF NOVICE TEACHERS	373
Szilágyi, Iván – Marinec, Nadia: MAIN MODELS OF DEMOCRATIC EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD	401
Szilágyi, László: LANGUAGE LEARNING STRATEGIES IN INDEPENDENT LANGUAGE LEARNING.....	409

Szontagh, Pál Iván: THE ETHICAL ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES	419
Taskovics, Okszána: THE ROLE OF ONLINE GROUPS IN LANGUAGE TEACHING	429
Tokai, Dalma: INDIVIDUAL DEVELOPMENT OF GIFTED YOUTH.....	437
Török, Tamás: PEDAGOGICAL PRACTICE AT THE FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY	447
Vizáver, Árpád: HEALTHY LIFE STYLE EDUCATION: DEVELOPING STUDENTS' ATHLETIC SKILLS.....	455
Zorochkina, Tetiana: THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION IN GREAT BRITAIN	461
RESEARCH PAPERS OF STUDENTS STUDYING FOR MASTER'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION OF FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION.....	
Bábel, Zsuzsanna: PREGNANCY STOP AS A LIFE CRISIS	467
Fekete, Evelin: PRESCHOOLER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT BY MEANS OF TALES	475
Hete, Klára Annabella: MILESTONES OF SOCIALISATION AND ADAPTATION IN THE LIFE OF PRESCHOOL CHILDREN	485
Mészáros, Renáta: COMMUNITY BUILDING AMONG TEENAGERS.....	493
Mitro, Livia Etelka: SOCIAL RELATIONSHIPS AT EARLY SCHOOL AGE	503
Molnár-Hrábcsák, Éva: PLAY WITH ME! – MAKING PUPPETS, PUPPETING FOR FIRST FORM KIDS AND THEIR PARENTS.....	515
Nagy, Nikolett: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM COMMUNICATION AND CLASSROOM WORK ORGANISATION IN PRIMARY EDUCATION.....	525

JÁTSSZ VELEM! BÁBKÉSZÍTÉS, BÁBOZÁS 1. OSZTÁLYOS GYEREKEKKEL ÉS SZÜLEIKKEL

Molnár-Hrábcsak Éva

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
molnar.hrabcsak@gmail.com

Abstract

We try to give everything to children. We buy a lot of new things, the latest materials, logic games, but we do not take care of what a child really needs. When we give the gift, we can see the happiness in the child's eyes, but what is a child happy about? Something he might not take into his hands after a couple of enthusiastic days? Or rather this kind gesture. While we provide the right financial support for children, we work a lot. As a specialist in mental health I realize and notice that children are keen on their parent's undivided attention and love. As a teacher I can make parents understand the importance of this and it became my aim. Therefore I made a project as a specialist in mental health which fills the children's love tank and also provides fun for all of us. The title of the project is "Play with Me!" or "Making Puppets, Puppeting for the First Form Children and their Parents".

Key word: mental health project, quality time, puppeting.

Absztrakt

Annyira sokfélék a gyerekek. Úgy tekintek rájuk, mint a nyiladozó virágokra. Mikor hozzám kerülnek az oviból, még épp csak a bimbóikat látni, de a megfelelő gondoskodás, szeretet és oltalom a leggyönyörűbb virágok nyitását eredményezi.

Igyekszünk mindent megadni gyermekeinknek. Megvásároljuk a legújabb, legjobb kreativitást, kézügyességet, logikát és még sorolhatnám, hogy mi mindent fejlesztő játékok sokaságát, de azt nem vesszük figyelembe, hogy valójában mire is van igazán szüksége egy gyermeknek. Mikor átadjuk az ajándékot, csemeténk szemében az öröm csillogása mélyen megérint minden szülőt, de vajon minek is örül a gyermek? Az ajándéknak, amit egy-két lelkesen átjátszott nap után talán elő sem vesz többé? Vagy inkább annak, hogy ezzel a gesztussal valaki figyel rá, valakinek ő nagyon fontos, valaki őt mindennél jobban szereti? Azonban, míg mindehhez megteremtjük a kellő anyagi háttérrel, rengeteget rohamunk, mindent elvállalunk, s másból sem állunk, csak a munkából.

De a virág rögtön jelez, ha otthon elfelejtik megöntözni, és egy idő után fomnyadni kezd. Persze mondhatnátok, hogy miért is nem öntözöm meg én, hiszen van víz nálam, csakhogy az én vizem nem tartalmaz annyi tápanyagot, amennyit a szülőké. Szeretem a virágokat, és nagyon sajnálom, mikor látom sárgulni szirmaikat.

Mentálhigiénés szakemberként érzékelem és észreveszem, hogy a gyermekek vágnak a szülői osztatlan figyelemre és a szeretetkapcsolatra. Pedagógusként ennek hangsúlyozása, valamint a szülővel való megértetésének lehetősége a kezemben van, sőt a szívügyemmé vált. Éppen ezért gondolkodtam egy olyan mentálhigiénés projekt megvalósításán, amely feltölti a gyermekek szeretet-tartályát és egyben jó szórakozást is jelent mindannyiunk számára. A projekt a „Játsz velem!”, avagy „Bábkészítés, bábozás 1. osztályos gyerekeknek és szüleiknek” címet kapta.

Kulcsszavak: mentálhigiénés projekt, minőségi idő, bábozás.

A szülő-gyermek kapcsolat mint erőforrás

H. F. Harlow műanya helyzetet boncolgató majomkísérlete azt bizonyítja, hogy az anya-gyerek kapcsolatnak a testközelség adja a lényegi részét. További kísérletek támasztják alá azt a feltevést, miszerint a testközelségből a biztonság érzete is fakad. R. Spitz vizsgálata szerint az anyai gondoskodás különösen az első életévben fontos a gyerekeknek, mivel egyetlen fejlődő-

dést biztosít a számukra. Az anya nélkül felnőtt gyerekek fejlődésükben elakadnak, sőt súlyosan visszaesnek. Ezt a jelenséget Spitz hospitalizmusnak nevezte (Mérei–Binét 1972).

Vekerdy fontosnak tartja a szülők azon feladatának hangsúlyozását, miszerint éreztetniük kell gyermekeikkel, hogy életükben szilárdan jelen vannak, mellettük és mögöttük állnak. A családnak kell jelentenie a tökéletes védelmet, mely biztonságában a gyermek bármikor számíthat a szülői oltalomra a külvilág ártalmaival szemben (Bagdy et al. 2012).

Oláh Attila így ír a szülő-gyermek kapcsolatáról: e kapcsolatban mindkét fél hat a másikra, azonban a szülő nagyobb méretű befolyással bír, törekvései pedig arra irányulnak, hogy gyermeke megfelelően szocializálódjon. Ennek végső kimenetele, azaz a gyermekből kiváltott reakció, nagy mértékben függ a közöttük lévő kapcsolat szeretetteljességétől (Oláh 2006).

A szeretetre minden gyermeknek szüksége van. A gyermek érzelmi szükséglete feltétel nélküli szeretettel elégíthető ki. A legtöbb probléma háttérben állhat olyan ok, miszerint a szülő nem érezteti megfelelő módon szeretetét. Ehhez ismerni kell a gyermek elsődleges szeretet-nyelvét. Chapman és Campbell a gyermekek öt szeretet-nyelvét különbözteti meg: a testi érintést, az elismerő szavakat, a minőségi időt, az ajándékozást és a szívességet. Az érett személyiség egyik jellemvonása, hogy képes a felsoroltak mindegyikén szeretetet adni másoknak, és el is tudja fogadni mind-ezeket másoktól. Az emberek nagy része azonban nem használja mind az öt szeretetnyelvet. Gyermekeink lelki állóképességét akkor tudjuk erősíteni igazán, ha megtanuljuk, hogyan kell mind az öt szeretet-nyelven „beszél-nünk”. És ez megvalósítható feladat (Chapman–Campbell 2006).

A játék szerepe, fontossága a gyerekek életében

A gyermek egész életét játék szövi át. Minden élmény, mely hatással van rá, egy-egy játék kiindulópontját képezheti (Mérei–Binét 1972). A játék varázsa életkortól függetlenül mindenkit magával ragadhat, viszont a belső motiváltságunk különbözik. A gyermek játékát az életkora és fejlettsége határozza meg, hiszen fejlődési menetét maga a játék segíti elő. Az óvodás-korú gyereknél a játék elsődleges és alapvető elfoglaltság, míg iskoláskorban a szabadidős tevékenység szerepét tölti be (Maszler 2002).

Comenius szavai szerint a játék testi egészségünknek és lelki fejlődésünknek egyaránt használ. Tehát elmondható, hogy a játék fizikai és lelki fejlődést biztosít a gyermek számára. Minden játékra jellemző az emóciók

fennálló közreműködése. A pozitív érzelmek aktív jelenléte pedig kedvezően hat a gyermek egész pszichikai fejlődésére és fizikai állapotára. A gyermek magát a játék folyamatát élvezzi, és nem a végkifejletért játszi. (Pirjov et.al. 1972). Erről Mérei és Binét a következőket írja: a játék örömszínezettel rendelkezik, mely az önmagáért való tevékenységnek az öröme, hiszen maga a cselekvés, a képzelet válik örömforrássá, és nem a szükséglet kielégülése. Fontos hozadéka a gyermek fejlődéséből, érdeklődéséből, tevékenységéből és szorongásából származó feszültség csökkentése. Ebből pedig a megkönnyebbülés élménye fakad (Mérei–Binét 1972).

Maszler a játék feszültségoldó hatásáról azt írja, hogy eleve játéokra az embert a benne keletkező belső feszültség készíti. A gyerekek számára a játék csak addig örömteljes, míg a keletkezett feszültséget le nem vezetted. A következő csoportosításban ír a feszültségről: az általános aktivitási szükséglet által keletkezett feszültség, a kíváncsiság és kutató készlettség, a gyermeki vágyak és lehetőségek ellentétéből fakadó feszültség, a nyerni és győzni akarás feszültsége. Azonban a negatív élmény is nagy feszültség, melynek a nyomása alól történő megszabadulás szintén örömet okoz a gyermeknek (Maszler 2002).

Domány Mária azt írja a gyerekeket érő impulzusokról, hogy az ember életében legérzékenyebb kor a gyermekkor, így a hétéves korig átélte kedvezőtlen hatások kihatnak a személyiség alakulására. Ami a felnőtt számára elhanyagolható, apró részlet, az a gyermek pszichikumában mély nyomot is hagyhat. Az első benyomások a családban érik a gyermeket, ekkor kezd különbséget tenni a jó és rossz között. Fontos, hogy a gyermek, énközpontúságát leküzdve, egészséges öntudatú közösségi lényé váljék. Miközben akaratának érvényre juttatását próbálgatja, gyakran a felnőttek tilalmaival ütközik. Ilyenkor a gyermek erős frusztrációt él át. Ezt a helyzetet a gyermek akaratának megtörése nélkül kell megoldani. A felgyülemlett feszültség oldásában pedig kiemelkedő szerepe van a játéknak. A játék segíti a gyereket abban, hogy kilépjen önközpontúságából, alkalmazkodóvá, együttműködővé teszi. Empátiája növekszik az által, hogy beleéli magát a másik énjébe. Ha a játékában megjelenik az agresszió, az a belső feszültségek csökkentését szolgálja a büntudat megjelenése nélkül (Domány 2001). Játék által vezethetőek le azok a konfliktust hordozó kínos élmények, melyeket a gyermek akkor szerez, miközben az ő jelenlétében veszekednek a szülők, nagyszülők figyelmet sem fordítva arra, hogy a gyermek hallja-e őket vagy sem. Ennek terhét hordozni nehéz. A gyermek szeretne az élmény kínos feszültségétől megszabadulni, ami

pedig a játékokban történő megismétlés által valósul meg. Tehát a játékok tematikája is feszültséget vezet le, hiszen elősegíti a konfliktus csökkenését (Mérei–Binét 1972).

A játék pozitívan hat az érzelmi életünkre, érdekesebbé, tartalmasabbá teszi életünket. A mai világban nagy kincs a sokoldalúság, s hogy kit lehet sokoldalúnak nevezni, azt az ember kreativitása és rugalmassága mutatja meg. Azok az emberek, akik találékonyak és alkalmazkodó képességük fejlett, játékosabbak, mint az átlag. Játék által válhat a család az önfelelt pillanatok örömteli színterévé, s amelyik család képes a közös játékokra, az megtapasztalja az együttlét áldását (Sutton–Smith 1986).

A játék számos pozitív eredményeiről olvashattunk mindeztáig. Most szeretnék említést tenni a mese, bábmese kedvező hatásairól. A játéktól eltérően a mese a fantáziát mozgósítja, képzeleti beleélést kíván, melyben a gyermek passzívan vesz részt. Ez a fajta passzív képzeleti beleélés nagyon sokáig csak mesehallgatás közben valósul meg a kisgyermeknél. Tudja, hogy az eseményeken ő maga nem változtathat, a történéseket figyelemmel kíséri, képzeletben újrateremti és igyekszik megjósolni a végkifejletet. A mesében megjelenő folyamatos megismétlés a gyermekben a várakozás feszültségét kelti, s mivel amit várt, rendszerint be is következik, így a várakozási feszültség feloldódik. Mesei áttételben vezethető le a gyermeki lét bizonytalanságából, változékonyságából fakadó feszültség, mivel a mesei ismétlés a biztonságélmény érzetét kelti a gyermekben. A mesék jellegzetessége még, hogy a főhős veszélybe kerül, majd megmenekül. Ez a tehetetlenség érzéséből fakadó feszültség feloldását szolgálja. A mese sok helyzetet kínál, melyben a gyermek áttételesen követheti vágyait (Mérei–Binét 1972). Bruno Bettelheim felhívja a figyelmünket arra, hogy a mesék nagy segítséget nyújtanak a gyerekeknek identitása felfedezésében. A mesék azt sugallják, hogy a boldog, tartalmas élet elérhető bárki számára, csak bátran kell állni a próbát, mert mindig van, aki odafigyel ránk és segít rajtunk a bajban. Ha kitartóan küzdünk, s nem adjuk fel a megmérettetést, végül elérhetjük a célunk. Viszont a mesék arra is figyelmeztetnek, hogy ha visszariadunk és gyáván viselkedünk, sivár életünk lesz. Nem szabad megrémülnünk énünk felfedezésének kockázatától, mert igazi identitáshoz csakis ezen keresztül vezet az út (Bettelheim 1985).

A bábjáték jelentősége

A bábjáték ősi művészet, jellegzetesen népi alapokra vezethető vissza, bizonyos társadalmak kulturális kiindulópontját képezi. Egyedisége abban

rejlük, hogy az élettelen matéria életre kel. A bábművészetben egyaránt megjelenik a képzőművészet és a színpadi művészet. A bábművészet lényegi vonásai, hogy a bábu élettelen, mozgása szimbolikus, embertípusokat ábrázol, miközben a lényeges elemeket kiemeli, közvetlen látási élményt ad, a valóságot átértékeli (Maszler 2002).

Napjainkban a bábjáték a gyermekeknek szól, egyben igen kedvelt játékuk is. Ha a gyermek környezetében lévő felnőtt bábozik, akkor a gyermek bábjátéka akár már három éves korban is elkezdődhet. Ez még csak funkcióöröm által valósul meg. Tényleges bábjáték akkor alakul ki, ha tudatosan veszi el a bábót a gyermek a játékához, és a báb mozgását beszéd kíséri. A kezdeti bábozások arról szólnak, hogy a gyerek egyedül bábozik, megszólaltatja a bábót, majd ő maga válaszol is erre. Ezt nevezi Maszler Irén önállósult bábozásnak. A figyelemfelkeltő látvány magához vonzza a többi gyereket, akik először csak nézik, majd csatlakoznak, ami a játék dinamikáját előre viszi, s kialakulhat a párbeszédese bábjáték. A hat-hét éves gyerekek már élvezhető, élménygazdag bábjátékot képesek előadni. Ekkorra már jól elkülöníthető a gyerekek játékában megjelenő utánzó- és rögtönzött bábjáték, valamint a projekciós játék (Maszler 2002).

A bábdarab hatásossága annak függvényében áll, hogy a közönség milyen mértékben tud a főhőssel azonosulni (Maszler 2002). Az azonosulás könnyedén megy, mivel a bábu erősen hat a gyermekekre. Bár tisztában vannak vele, hogy a báb élettelen tárgy, emberek mozgatják, mégis teljes mértékben át tudják adni magukat az élménynek, amit a bábszínház nyújt a számukra. A báb élettel a gyermeki fantázia révén telítődik. Tulajdonságai, igényei megegyezőek a gyermekéivel. A bábuk gyakran kérik a színpadról a gyermekek segítségét, tanácsát, így válhatnak erős, segítőkész, okos emberekké a bábbal szemben. A gyermekek számára legalkalmasabb bábok az állatfigurák, mert éppen olyan kiszolgáltatottak, mint ők, de mégsem emberek, tehát nem vetélytársak, így könnyebb követni a példájukat (Domány 2001). A bábjáték úgy a gyógypedagógiai, mint a gyermek-ideggondozó intézményekben történő alkalmazása építő jellegű eredményekkel jár. Bábozás közben a beszéd- és mozgáskészség fejlődik, valamint a nevelők kezében ez egy nélkülözhetetlen pedagógiai eszköz a személyiség formálásában (Maszler 2002). A bábozás egyéb fejlesztő hatások mellett erősíti a szeretetet, nyíltságot, bátorságot, érzelmvilágot, erkölcsi és esztétikai érzéket. Ha a gyermek a báb mozgatója, akkor a báb teljes mértékben a gyermek vágyainak, akaratának, elképzeléseinek a megvalósítását szolgálja. A gyermek az indulatait a bábura vetíti ki, a

konfliktusokat a bábjátékban játssza el, így fejlődése egészségesebbé válik, mert már nem a belsejében forrnak indulatai. A gyermeki lelkiismeret tiszta maradhat, hiszen ami történt, azt csak a báb tette. A bábjáték tökéletesen megfelel az érzelmek kibontakozására, mivel a gyermek egy jó bábdarab eljátszása közben bátorrá, erőssé válik, büntetni és jutalmazni képes, így indulataitól és elfolytolt ösztöneitől következmények nélkül szabadul meg (Domány 2001).

Kiemelten fontos hogy bábjáték közben mindig a gyermekhez igazodjunk, s tartsuk be a fokozatosság elvét. Megemlíti még a báb egyik kulcsfontosságú jellegzetességét, miszerint védelmet biztosít és eltakarja a gyermek érzékeny énjét (Sutton–Smith 1986). A gyerekek tökéletesen képesek eggyé válni a bábbal, s mivel minden tekintet a bábra szegeződik, így ők felszabadulnak gátlásaikból, rejtett vágyaikat ki merik mondani. A szerepek átélése, a bábok elkészítése pozitív érzelmi töltettel lát el mindenkit. A kreativitás és képzelet határtalanul szárnyalhat (Maszler 2002). A paraván mögött a gyermek önbizalma megnő, önértékelése is pozitív irányba fejlődik, mert az esetleges kudarcból fakadó rossz érzéseket nem a gyerek éli át. A sikertelenséget áthárítja a bábura. A paraván eltakarja, ezáltal védelmezi a gyermeket a láthatatlanság illúziójával. A személyiség elfojtott, rejtett, vagy esetleg szégyellt ösztönmegnyilvánulásai felszínre kerülhetnek (Domány 2001).

A bábjáték ereje akkor a legnagyobb, ha a gyerekek csoportban játszószák, hisz mindenki átélheti, hogy őrá szükség van, mindenki megmutathatja értékeit, egyediségét (Maszler 2002). A siker fokozása érdekében fontos a nézőközönség. S mivel a gyermek és a báb eggyé válik, a gyermek megtapasztalhatja és átérezheti, hogy most csak rá figyelnek, meghallgatják (Domány 2001). Végezetül: „*Az együttesen átélt élményeknek nagyobb a hőfoka, fokozott az indulati színezete, s ha felidézük őket ... érzelmileg árnyaltabbak, tartalmilag gazdagabbak, mint a magányosan átélt helyzetek emléknymai*” (Merei–Binét, 1972. 134). Szánjunk hát időt egymásra! S ha ezt az időt olyan tevékenység művelésére fordítjuk, amely feszültségcsökkenéssel jár, örömet okoz és vágyakozással tölt el, áldásos hatását hamar tapasztalni fogjuk.

A mentálhigiénés projekt bemutatása

Legnagyobb problémánk az, hogy nem vagyunk elégedettek azzal, amink van. Mindig viszonyítjuk magunkat a másikhoz, persze az a másik egy anyagilag tehetősebb ember. Ezért nem szeretnénk lemaradni tőle. Minden-

ki igyekszik megteremteni az anyagi jólét állapotát, amit egyre nehezebben érnek el mostanában az emberek Ukrajnában. A szülők külföldi munkákat vállalnak, nem törődve azzal, mit okozhatnak így gyermekeiknek. Csak egy cél lebeg előttük – a pénz: „Ha lesz pénzem, megvehetem neked ezt, és ezt és még ezt is...” De ami a legfontosabb, azt nem lehet megvenni! És ez a szeretet, amit nem a tabletek, telefonok, PC-k megvásárlásával mutatunk ki, hanem az egymásra szánt minőségi idővel. A gyerekeket jobb esetben az édesanya vagy a nagyszülő gondozza. Azonban van arra is példa, hogy a nagyobb gyereket, aki már tud magáról gondoskodni (15–17 év), magára hagyják. S hogy a suliból hazaérve mivel is foglalkozik a gyerek, az „az ő dolga, csak csöndben legyen”. Valószínűleg egyszerűbb a „dadusnak”, ha csöndesen eljátszogat a gyerek egész délután a gép előtt, mert így esetleg ő is tud a saját dolgával foglalkozni. De mi az ára ennek? A tv, internetes játékok a gyerekeknek is jó „figyelemelterelő szer”. Kiragadja őket abból a helyzetből, amiben vannak. Ha belemélyed a játékba, nem kell az érzéseivel foglalkozni. Márpedig egy „elhagyott” gyerek szörnyen érezheti magát... Viszont a túlzott internetezés, számítógépes játékok nagyon leépíthetik a gyerekeket. Nemcsak a tanulmányi eredményeik romolhatnak, hanem a kapcsolataik is szegényesek lehetnek, valamint a függőség kialakulásának veszélye is sokkal nagyobb mértékben fenyegeti ezeket a gyerekeket.

A helyzetfelmérést kérdőív segítségével végeztem, melyet a projekt indítása előtt és után is kitöltöttek a szülők, nagyszülők. Hogy teljes képet kapjak, illetve bebizonyosodjék a probléma lokalitása, a Beregszászi járást felölelve, néhány községi és egy városi iskolában is kiosztottam a kérdőíveket. A kérdőív két részből állt. Az első részben felhasználtam dr. Vári Anna személyes elégedettségi index mérésére szolgáló kérdéseit (Személyes Elégedettségi Index – PWI¹). Céлом ezen adatok feldolgozásával az volt, hogy feltérképezsem az egyéneknek környezetükhöz, illetve a körülményekhez való viszonyát. A kérdőív második részét egyedül állítottam össze, melyben a szülők, valamint gyermekük napi tevékenységére és időbeosztására kérdeztem rá. Az így kapott adatok rávilágítottak néhány érdekességre. A megkérdezettek közül a benei szülők dolgoznak napi átlagban a legtöbbet, valamint ők töltik a legkevesebb időt – mind a hétköznapokon, mind a hétvégén – gyermekeikkel. Azonban ez nem megy olyan mértékben a minőségi idő rovására, mint azt gondoltam. A számí-

¹ URL: www.acqol.com.au/iwbg/translations/pwi-a-hungarian.doc

tógépes játékok viszont jelen vannak a gyerekek mindennapjaiban. Itt a második legrosszabb helyen áll szülőfalum vizsgált korosztálya. Érdekesnek találtam azt az összefüggést, miszerint a számítógépes játékokkal leginkább lekött gyerekek szülei a legnagyobb mértékben vennének részt egy közösségi programban. A módszerem csoportmódszer volt. Félig zárt csoporttal dolgoztam. Mese dramatizálását terveztem, melyet bábszínház formájában adtunk elő. Arra is törekedtem, hogy némi önismereti hozadéka legyen az alkalmaknak. A foglalkozássorozatot, mely nyolc alkalomból állt, úgy kalkuláltam, hogy hetente lenne megtartva 60 perc keretén belül. A helyszín a Benei Oktatási-Nevelési Intézmény 1. osztályának osztályterme. Az időpontot közös megegyezéssel tűztük ki. Minden alkalom csoportos beszélgetéssel kezdődött és fejeződött be. A projekt eredményességének felmérése kérdőívek segítségével, az eredmények feldolgozása által valósult meg, és átlagszámítással történt, helyenként százalékot számítottam. Fontosnak tartottam a szülők és gyermekek visszajelzéseinek elemzését is, valamint a résztvevők jelenlétének a vizsgálatát. A team két személyből állt, amit utólag kevésnek találtam. A projektmunka megtervezésétől kezdve az egyes alkalmak utáni tapasztalatok összegzésén át minden egyes gondolatomat, élményemet projektnaplóban dokumentáltam. Az alkalmakról fényképek is készültek, természetesen a szülők beleegyezésével. A szülők élménybeszámolóját szintén rögzítettem, valamint a kitöltött kérdőívek is megőrzésre kerültek.

A projekt eredményeinek összefoglalása

Mentálhigiénés projektem elsődleges célja az volt, hogy növekedjen a szülők és nagyszülők gyermekükkel, unokájukkal töltött minőségi ideje, valamint csökkenjen a tv előtt, és internetes játékokkal eltöltött órák száma. A feldolgozott adatok alapján elmondhatom, hogy elsődleges kitűzött célokat elértem. A projekt előtt és után is felmértem, hogy a gyerekekkel hétköznapokon és hétvégén mennyi időt töltöttek a szülők. A hétvégén közösen eltöltött idő növekedése egyértelműen kimutatható. Míg projekt előtt átlagosan öt és fél órát töltöttek a szülők a gyerekekkel, ez az idő átlagosan egy óra tíz perccel növekedett a projekt után. De ez még nem bizonyítja, hogy az együtt töltött idő minőségi idő volt-e. Ennek mérésére egy pontrendszert dolgoztam ki, minek megfelelően a feltüntetett tevékenységek közül csak azokkal lehetett pontokat szerezni, melyekben a gyerekre osztatlan figyelem jut. A projekt előtt mért pontok átlaga 5,83 volt, ez projekt végére 6,5-re növekedett. Ha egyes családok esetét vizsgálom meg,

így három családban növekedett az osztatlan figyelem, két család esetében stagnált, míg egy család esetében csökkent. Ez utóbbiban kistestvér született a projekt futamideje alatt. A gyerekek szabadidős tevékenységeinek felmérése során az internetes játékokra szánt idő is csökkent, ellenben a televízió előtt eltöltött idő napi rendszeressége megmaradt. Míg projekt előtt hat gyerekből öt napi rendszerességgel játszott Tel/Tab/PC-játékokat, ez a projekt végére megváltozott. A napi rendszerességgel játszó gyerekek száma kettőre csökkent, egy gyerek pedig a napi rendszerességről heti 3-4 alkalomra csökkentette ezen tevékenységét.

Azt azonban nem tudom egyértelműen bizonyítani, hogy ez vajon a projekt közvetlen hatásának következtében valósult-e meg, vagy csak az egyszerű szembesülés következménye, ami kissé ráébresztette a szülőket annak realitására, hogy mennyi időt is szánnak gyermekükre, s hogy mennyi időt töltenek a számítógépes játékokkal. Amit azonban biztosan állíthatok, hogy sikerült a figyelmet felhívnom arra, hogy az emberpalánta ugyanúgy szomjazik az éltető szülői figyelem áldásos cseppjeire, mint a facsemeték. S ha szeretnénk, hogy gyermekeink mentálisan egészséges, önmagát jól értékelő, szeretet adására és elfogadására képes emberek legyenek, foglalkozzunk hát velük, biztosítsuk számukra az osztatlan figyelmünket, adjuk át magunkat minden nap egy kis ideig, hogy átérezhessék, mennyire fontosak nekünk, mennyire boldoggá tesz minket a létük, annak valósága, hogy ők vannak.

Hivatkozott irodalom

- Bagdy E. – F. Várkonyi Zs. – Ranschburg J. – Vekerdy T. (2012): *Visszatalálunk egymáshoz?* Kulcslyuk Kiadó, Budapest.
- Bettelheim, B. (1985): *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek.* Gondolat Kiadó, Budapest.
- Chapman, G. – Campbell, R. (2006): *Gyerekekre hangolva – A gyerekek öt szeretetnyelve.* Harmat Kiadó, Budapest.
- Domány M. (2001): *A bábjáték varázsa.* Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta.
- Maszler I. (2002): *Játépedagógia.* Comenius Bt., Pécs.
- Mérei F. – V. Binét Á. (1972): *Gyermeklélektan.* Gondolat Kiadó, Budapest.
- Oláh Attila (2006): *Pszichológiai alapismeretek.* Bölcsész Konzorcium, Budapest.
- Pirjov, G. – Zsekova, Sz. – Paszkaleva, R. – Batoeva, D. – Vitanova, N. (1972): *Az óvodai játék pszichológiai problémái.* Tankönyvkiadó, Budapest.
- Sutton B. – Smith, S. (1986): *Hogyan játszunk gyermekeinkkel (és mikor ne)?* Gondolat Kiadó, Budapest.

Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти. Збірник наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», Берегове, 28–29 березня 2019 року / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк, Єва Гуттерер та Каталін Поллої – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. – 540 с.

ISBN 978-617-7692-33-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ.

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Наукове видання

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ
ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

2019 р.

Редактори:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Сва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура:

Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець

Верстка:

Вікторія Товтін, Олександр Добош

Обкладинка:

Олександр Добош

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

Відповідальні за випуск:

Ільдико Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36, e-mail: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 11.03.2019

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 43,5. Формат 70x100/16.

Замовл. №637. Тираж 300.